

Fordította: Bogár Zsuzsa

A GYERMEKEK JOGAI HAZAI ÉS KÜLFÖLDI ÖRÖKBEOFOGADÁS ESETÉN

A következő összeállítást az International Social Service (ISS) készítette azzal a szándékkal, hogy segítse az örökbefogadással foglalkozó szakmai szervezetek munkáját. Az összeállítás egyaránt foglalkozik a belföldi és a külföldi örökbefogadással. Meghatározza azokat az alapelveket, melyeket az örökbefogadásra vonatkozó döntésnél mindenképpen figyelembe kell venniük a szakembereknek, majd az ezt követő gyakorlati útmutatóval megpróbálja elősegíteni azt, hogy ezek az alapelvek a gyakorlatban is érvényesüljenek.

ALAPELVEK

I. Örökbefogadás: szociális és jogi védelem a gyermekek számára

A. Az örökbefogadás nem elsősorban egyének közötti megállapodás, hanem szociális és jogi védelmi eszköz a gyermekek számára.

B. Az örökbefogadást lehetővé kell tenni minden olyan gyermek számára, akinek ezt a személyes és családi körülményei indokolják, szociális helyzetére, fizikai tulajdonságaira, etnikai hovatartozására, testi, vagy mentális problémáira való tekintet nélkül.

II. A gyermek érdekei és alapvető jogai

Nagyon lényeges szempont, hogy a gyermekvédelmi eljárásokat a gyermek érdekei vezéreljék, és hogy ezen eljárások során ne sérüljenek a gyermekek alapvető jogai.

A. Az örökbefogadási eljárás kiinduló pontja a gyermek. Az eljárás azért indul el, mert a gyermek helyzete indokolja, és nem azért, mert valaki kifejezte azt az óháját, hogy örökbe szeretne fogadni egy gyermeket.

B. A gyermek helyzetének kezelése nem a vér szerinti szülők, szakképzetlen ügyintézők vagy a leendő örökbe fogadó szülők feladata. Az örökbefogadással a gyermekvédelemben kompetens szervezeteknek kell foglalkozniuk. Az egyik családból a másikba történő közvetlen örökbefogadás csak nagyon különleges esetekben engedélyezhető, és ekkor is fontos a gyermekvédelmi szolgálat szupervíziója.

C. Fontos, hogy az örökbefogadással foglalkozó szakembereket munkájuk végzése során a gyermek szükségletei vezéreljék. Mindemellett meg kell, hogy hallgassák a leendő örökbefogadó szülők és a vér szerinti szülők kívánságait is. A szakembereknek ügyelni kell arra, hogy a gyermek érdekében történő örökbefogadás olyan környezetet vagy családi kapcsolatot segítsen elő, amely mindenki számára kielégítő.

D. Mivel az időnek nagyon lényeges szerepe van a gyermek fejlődésében, a szakembereknek olyan gyorsan kell cselekedni, amilyen gyorsan csak lehetséges, természetesen az eljárás sikerességének kockázatát nélkül. Minimálisra kell csökkenteni a bizonytalan várakozási időt és az átmeneti időszakokat.

E. A gyermeket, természetesen életkorának és fejlettségi szintjének megfelelően, tájékoztatni kell arról, hogy mi fog vele történni, és lehetőséget kell neki biztosítani arra, hogy erről beszélhessen valakivel.

III. A lemondás megelőzésének elsődlegessége

Mindenekelőtt lehetővé kell tenni a gyermeknek, hogy a vér szerinti családjában vagy a kiterjedt családban maradjon, és ott nőjön fel. Az államnak és a civil szervezeteknek meg kell bizonyosodniuk arról, hogy a vér szerinti család megkapta-e a lehetőséget és a bátorítást ahhoz, hogy felnevelje a gyermeket.

A lemondás megelőzésére szolgáló tevékenység alapelveinek kidolgozásához nagyon fontos figyelembe venni a következőket:

- pszichológiai és anyagi támogatást a nehéz helyzetben lévő családoknak és anyáknak
- a kiterjedt családdal – elsősorban a nagyszülőkkel – való kapcsolat elősegítését, így ők segíthetnék a lemondás megelőzését
- az apai szerep fontosságát, felkészítést a szülőségre
- a gyermek szükségleteinek és jogainak tiszteletben tartását
- a tudatos és felelősségteljes szex-educációt és családi életre nevelést
- a női jogok érvényesülésének támogatását
- munkába állás elősegítését.

IV. Alternatívák

Ha a vér szerinti család nem alkalmas arra, hogy biztosítsa a gyermek pszichológiai, testi, érzelmi fejlődését, a kompetens gyermekvédelmi szervezetek feladata, hogy megfelelő alternatívát keressenek a gyermek számára. A szegénység önmagában nem lehet ok arra, hogy a gyermeket elszakítsák a vér szerinti szüleitől, de az is nagyon fontos, hogy ennek az elvnek a tiszteletben tartása ne hátráltassa azt, hogy a gyermek helyzetére egy befogadó család személyében találjanak megoldást.

V. A család elsődlegessége

A család a legjobb környezet a gyermek számára, ezért legfontosabb alapelv, hogy inkább egy befogadó családba kerüljön, mint intézetbe. A kompetens hatóságoknak kell biztosítaniuk azt, hogy amikor a gyermek intézetbe kerül, minél gyorsabban felülvizsgálják a gyermek személyes és családi állapotát, és megfelelő családi védelmet keressenek neki.

VI. A tartós megoldás elsődlegessége

A gyermeknek stabilitásra van szüksége a körülötte élő felnőttekkel való kapcsolataiban, ezért inkább tartós megoldást kell találni, mint egy meghatározatlan időre szóló ideiglenes megállapodást kötni.

VII. A külföldi örökbefogadás másodlagossága

A külföldre történő örökbefogadás csak a második lehetőség a hazai örökbefogadás után. Elsődlegesen a gyermeket a saját országában kell megpróbálni elhelyezni, vagy a sajátjához hasonló kulturális, nyelvi, vallási környezetben. A külföldre történő örökbefogadásról szóló döntés mindig csak akkor születhet meg, ha a gyermek hazai örökbefogadása sikertelen volt. A gyermek érdekében a kompetens hatóságoknak meg kell vizsgálni, hogy a hazai keresés indokolatlan késlekedés nélkül történt-e.

VIII. A gyermek örökbefogadhatósága

Az örökbefogadás egy személyes életterv a gyermek számára. Erről a tervről a gyermeket a vér szerinti családja előzetes pszichológiai, orvosi és szociális vizsgálata után döntenek. Az a végkövetkeztetés határozza meg a gyermek pszicho-szociális örökbefogadhatóságát, mely szerint a gyermek vér szerinti családja alkalmatlan a gyermek nevelésére, és a gyermeknek fontos lenne a családi környezet. Ezt még kiegészíti a jogi

örökbeadhatóság, amely a vér szerinti szülőkkel való kapcsolat megszakításának az alapja. Az örökbefogadási eljárás csak a gyermek örökbeadhatóságának kimondása után indulhat el.

IX. A leendő szülők alkalmassága az örökbefogadásra

Az örökbefogadás segít azoknak a gyerekeknek, akik fájdalmas élményeket éltek át (melyek közül az egyik, hogy a vér szerinti szüleinek nincs lehetőségük vagy alkalmatlanok arra, hogy gondozzák őt) abban, hogy egy olyan családba kerüljenek, amely megfelel a szükségleteiknek.

Éppen ezért az örökbe fogadó szülőknél alkalmasnak és képesnek kell lenni arra, hogy tartós védelmet és biztonságot nyújtsanak az ilyen háttérrel rendelkező gyermekek számára.

Éppen ezért az örökbefogadási eljárás elindítása előtt szükség van a család pszichológiai, orvosi és szociális vizsgálatára. Ez segíti azt, hogy a családról megállapítsák az örökbefogadásra vonatkozó alkalmasságot vagy éppen alkalmatlanságot, melyet aztán hivatalosan is igazolnak.

X. A kihelyezés előtti előkészületek

Mind a gyermeket, mind az örökbe fogadó és a vér szerinti szülőket fel kell készíteni az örökbefogadásra. Az örökbefogadás mindkét fél érdekét ki fogja elégíteni, ha a megfelelő előkészítés lehetőséget nyújt nekik arra, hogy megértsék az örökbefogadásnak az életükre gyakorolt hosszú és rövid távú hatásait. Ezenfelül a tanácsadás segít a gyermeknek és az örökbe fogadó szülőknél, hogy az első találkozást és az együttélés kezdetét nyugalom és biztonság jellemezze.

XI. Az örökbefogadás utáni támogatás

Fontos, hogy mind a gyermek, mind az örökbe fogadó és vér szerinti szülők számára elérhető legyen egy képzett szakemberekből álló szolgálat, amely az örökbefogadás után is támogatja őket, megválaszolja a kérdéseiket vagy segíti őket a felmerülő problémák megoldásában.

XII. A titkosság joga

Mind a gyermeknek, mind a vér szerinti és az örökbe fogadó szülőnek joga van a titkosságra és a privát élete tiszteletben tartására. Az aktáikat szigorú ellenőrzés mellett kell kezelni.

XIII. A gyökerek felkutatása

Az örökbe fogadott gyermeknek, amennyiben ezt az életkora és érettsége lehetővé teszi, joga van megkeresni a vér szerinti családját. Fontos, hogy a vér szerinti családról meglévő információk ekkor a rendelkezésére álljanak. A felkutatás folyamatához pszichológiai támogatást kell biztosítani.

XIV. Profit – visszaélés – kereskedelem

A gyermekek védelme nem lehet anyagi haszon vagy egyéb profit forrása. Bármilyen visszaélés vagy kereskedelmi tevékenység ezen a területen semmibe veszi az emberi jogokat, ezért harcolni kell ellenük.

XV. Fegyveres harcok – természeti katasztrófák

A külföldre történő örökbefogadás nem megfelelő lépés azokban az országokban, ahol fegyveres harcok dúlnak vagy természeti katasztrófa történt. A kompetens gyermekvédelmi szakembereknek meg kell győződnie arról, hogy nincs a gyermek családjában vagy közösségében olyan személy, aki még életben van, és hajlandó őt felnevelni. A legfontosabb, hogy a gyermek biztonságos helyre kerüljön, de lehetővé kell tenni neki, hogy a saját közösségében, saját országában maradjon.

ÚTMUTATÓ, AMELY GONDOSKODIK ARRÓL, HOGY AZ ALAPELVEK ÉRVÉNYESÜLJENEK A GYAKORLATBAN

I. A gyermek örökbefogadhatósága

Örökbefogadhatóság

1. A gyermek örökbefogadhatóságának meghatározása nemcsak a gyermek, hanem a szűkebb és kiterjedtebb vér szerinti család ügye is.

2. A gyakorlati munka csak az után indulhat el, hogy megállapították a gyermek örökbeadhatóságát.

3. Az örökbefogadhatóság nemcsak pusztán jogi fogalom. Megállapításához pszichológiai, szociális, orvosi és jogi tényezőket kell figyelembe venni. Az örökbefogadhatóságot a következők alapozzák meg:

3-1. – a gyermeknek szüksége van egy örökbefogadó családra, mivel a vér szerinti családjában nem maradhat, vagy nem helyezhető oda vissza

3-2. – a gyermek mind pszichológiai, mind orvosi szempontból olyan állapotban van, hogy az örökbefogadás hasznos lenne számára. A korábbi tapasztalatok miatt néhány gyermek elveszítheti az új érzelmi kötődések kialakítására való képességét. Az előfordulhat, hogy korlátozott a képességük arra vonatkozóan, hogy beilleszkedjenek egy új családi környezetbe. A gyermekek nagy többsége azonban képes arra, hogy befogadja azt a többletet, amelyet egy állandó családi környezet képes nyújtani számára. Néhány olyan gyermeknek, akinek a nevelése komolyabb kihívást jelent (fizikai vagy értelmi fogyatékosok, komoly pszichológiai traumán estek át, betegek) olyan örökbe fogadó családra van szükségük, akik speciális jellemzőkkel rendelkeznek ahhoz, hogy lehetővé tegyék a gyermek fizikai, mentális vagy pszichés felépülését, hajlandóak és képesek megteremteni neki a megfelelő környezetet

3-3. – a gyermek jogilag örökbe adható.

A gyermek és a vér szerinti család vizsgálata

4. Az örökbefogadhatóságnak a gyermek és a vér szerinti szülők pszichológiai, orvosi és szociális vizsgálatán kell alapulnia:

4-1. – nem szabad időt vesztegetni a gyermek örökbefogadhatóságának megállapításakor. A gyermek körülményeit azonnal meg kellene vizsgálni, ahogy intézetbe kerül, hogy megvédjük őt azoktól a káros hatásoktól, amelyek az intézeti elhelyezésből származnak. Ez a vizsgálat segíthet tisztázni a gyermek átmeneti és bizonytalan helyzetét

4-2. – ahogy a gyermek bekerül az intézetbe, élettörténetkönyvet kell készíteni róla. Ebben a könyvben összegyűjtjük az általa megélt élményeket, leírják a történetét, és részletezik a gyermek további életére vonatkozó terveket. Ezek az információk később

nagyon hasznosak lehetnek mind a gyermeknek, mind a leendő örökbe fogadó szülőknek. Ezt a könyvet később az a család kapja meg, ahová a gyermeket helyezik

4-3. – a gyermek- és családvédelmi szakemberek felelősek azért, hogy a gyermekről szóló pszichoszociális vizsgálat elkészüljön.

5. A gyermekről szóló vizsgálatnak nagyon alaposnak kell lennie, hisz a gyermek, a vér szerinti család és a leendő örökbefogadó család jövője függ tőle.

Amennyire lehetséges, ennek a bizalmas vizsgálatnak a következőket kell felfednie:

5-1. – a gyermek identitása, a szülei és a kiterjedt családja; (amennyiben a vér szerinti szülők nem ismertek, meg kell próbálni felkutatni őket, és megvitatni velük a gyermek jövőjét)

5-2. – a gyermek vér szerinti családjának, jelenlegi családjának (szülők, testvérek) és kiterjedt családjának (nagy szülők stb.) a helyzete: szocio-ökonómiai státusz, rokonokkal való kapcsolat természete, a szociális környezettel való kapcsolat, fő nehézségek, pozitív tényezők

5-3. – a gyermek részletes múltja, családi története, etikai és vallási neveltetése

5-4. – az okok, melyek miatt a gyermeket elszakították a vér szerinti szülőktől, és kezdeményezték az örökbe adhatóvá nyilvánítást

5-5. – a gyermek fizikai, motoros, intellektuális és érzelmi fejlődése

5-6. – egészségi állapota, orvosi kórtörténete (tartalmazva az elérhető információkat a terhességről, a szülésről, oltásokról stb.), a vér szerinti család kórtörténete

5-7. – fizikai megjelenése, személyisége, viselkedése

5-8. – a gyermek jelenlegi helyzete, minden elérhető információ a jelenlegi környezetéről, életútjáról, szokásairól, információ arra vonatkozóan, hogy korának megfelelően mennyire képes ellátni magát, információ a környezetében élő felnőttekkel és gyerekekkel való kapcsolatairól.

6. Meg kell bizonyosodni arról, hogy a gyermek örökbefogadhatósága nem visszaélés, kereskedés vagy gyermekrablás következménye:

6-1. – a gyermek származását alaposan fel kell tárn

6-2. – ha a gyerek azért örökbefogadható, mert a szülő lemondott róla, meg kell bizonyosodni arról, hogy ez a lemondás szabad akaratból történt és nem kényszer vagy anyagi ellenszolgáltatás hatására. A szakszolgálat feladata:

- tanácsadást nyújtani a gyermek szüleinek, hogy megismerjék az egyéb alternatívákat az örökbefogadás mellett

- informálni a szülőket, és megbizonyosodni arról, hogy megfelelően megértették az örökbefogadás következményeit

- megbizonyosodni arról, hogy a szülők felfogták a gyermekre, önmagukra és kettőjük jogi, szociális és személyes kapcsolatára vonatkozó következményeket

- megbizonyosodni arról, hogy a szülők tudnak róla, hogy a gyermek felnőtt korában felkutathatja őket

- összegyűjteni a szülők lehetséges kéréseit a befogadó család felé, és ezeket a kéréseket amennyire lehetséges tiszteletben tartani, amennyiben azok a gyermek érdekeit szolgálják

6-3. – a vér szerinti szülők (különösen az anya) nem adhatják hozzájárulásukat az örökbefogadáshoz a szülés előtt és a gyermek születése utáni egy héten belül. Az anyának és az apának meg kell adni a lehetőséget ahhoz, hogy kötődést, kölcsönös kapcsolatot alakíthassanak ki a gyermekkel a szülés után. A terhesség és a szülés utáni időszakban nagyon fontos, hogy a szülők pszichológiai és anyagi támogatást kapjanak, hogy csökkenjen

annak a kockázata, hogy lemondanak a gyerekekről. Ha ez mégis megtörténik, segíteni kell nekik abban, hogy méltósággal és tisztelettel váljanak el tőle.

Életerv a gyermek számára

7. A vizsgálatok életervet eredményeznek, melyet a gyermekvédelmi szakmai csoport (mely lehetőleg több szakma képviselőjéből áll) fogalmaz meg. Az életerv készítése a legmegfelelőbb szociális intézkedés egy olyan gyermek számára, akit esetleg örökbe fogadnak.

8. A jövőre vonatkozó életervnek a gyermek érdekei köré kell felépülnie

8-1. – minden gyermek egyedi, és ezt figyelembe kell venni a tervnél

8-2. – amennyiben lehetséges a gyermek vér szerinti szüleinek részt kellene venni az életerv meghatározásában

8-3. – ha a gyermek kora és érettsége ezt lehetővé teszi, ő is legyen jelen a megbeszélésen

8-4. – a terv elkészítésekor ügyelni kell arra, hogy testvéreket ne szakítsanak el egymástól. Ha valamilyen különleges helyzet következtében mégis ez történik, lehetőséget kell nekik biztosítani arra, hogy kapcsolatban maradjanak egymással

8-5. – az örökbefogadás akkor lehet az életerv része, ha minden erőfeszítés ellenére lehetetlennek bizonyul, vagy a gyermek érdekeivel ellentétben áll, hogy a közvetlen vagy tágabb családjában maradjon, vagy visszakerüljön oda

8-6. – az örökbefogadás akkor lehet megfelelő lépés, ha ez megfelel a gyermek személyiségének is

8-7. – a gyermek külföldre történő örökbefogadását akkor kell fontolóra venni, ha: 1, a gyermeknek nem származna haszna abból, ha saját hazájában fogadják örökbe; 2, ha ez látszik megfelelőnek a gyermek személyiségére nézve

8-8. – nagyon speciális eseteket kivéve az örökbefogadásnak kell felülkerekednie az intézeti elhelyezés felett azoknál a gyermekeknél, akiknél nincs lehetőség arra, hogy a vér szerinti családjában éljen

8-9. – ha az örökbefogadás az életerv része, a gyermek örökbeadhatóságát meg kell vizsgálni, és igazolni kell.

Beszámoló a gyerekekről az örökbefogadásra vonatkozóan

9. A gyerekekről szóló beszámolóknak a fent említett vizsgálatok alapján kell elkészülnie. Ez a beszámoló vezet el az örökbefogadási döntéshez és a kiközvetítéshez. Teljes képet kell bemutatnia a gyerekekről és vér szerinti családjáról, így segít a felelős szervezetnek megtalálni a gyermekhez illő befogadó családot, figyelembe véve a gyermek és a leendő örökbe fogadó család érdekeit.

Mindezek felett, ezeknek az információknak köszönhetően, melyek az örökbe fogadó szülőknek átadott aktában is megtalálhatóak, az örökbe fogadó szülők jobban megismerik a gyermeket, a múltját, tudnak válaszolni a gyermeknek ha esetleg az életéről kérdez.

Amennyire lehetséges, a beszámolóknak tartalmaznia kell:

9-1. – az okokat, amiért az örökbefogadást javasolták. Külföldi örökbefogadás esetén erre vonatkozó részletes indoklás is szükséges

9-2. – a gyerekekre és a vér szerinti családra vonatkozó pszichoszociális információkat

9-3. – az orvosi aktát a gyermek kórtörténetéről, egészségi állapotáról, a vér szerinti családjában történt előzményekről

9-4. – az örökbefogadhatóságára vonatkozó jogi aktát

9-5. -a jelenlegi környezetének, kapcsolatainak, szokásainak, viselkedésének leírását

9-6. – egy felmérést a gyermek személyiségében rejlő pozitív és kockázati tényezőkről, tapasztalatokról és jellemvonásokról, melyek hatással lehetnek egy kielégítő örökbefogadói kapcsolat kialakulására

9-7. – útmutatót arra a családtípusra vonatkozóan, amely ki tudja elégíteni a gyermek szükségleteit, és elősegíti a kötődés kialakulását, mind a családdal, mind a tágabb környezettel

9-8. – bármilyen további információt ahhoz, hogy a gyermeknek a legmegfelelőbb örökbe fogadó családot találják meg

9-9. – fotókat, vagy videofelvételeket a gyermekről

10. A gyermek gyökereire vonatkozó információkat az örökbefogadásért felelős szerveknek meg kell őrizniük. Ha az örökbe fogadott gyermek később szükségét érzi ennek, megkaphatja ezeket az információkat, amennyiben ezt kora és érettsége megengedi. Ehhez megfelelő pszichológiai támogatást kell nyújtani számára, és ügyelni kell arra is, hogy a felkutatás ne sértse a vér szerinti család jogait és a törvényeket.

A vér szerinti családdal való kapcsolat felvétele csak akkor valósulhat meg, ha mindkét fél beleegyezik, és ha mindkét fél tisztában van a következményeivel. Minden lépést bizalmasan kell kezelni.

II. AZ ÖRÖKBE FOGADÓ SZÜLŐK ALKALMASSÁGA

11. Az ISS véleménye: Az örökbefogadásnak alkalmazkodnia kell a gyermek szükségleteihez és az örökbe fogadó szülők kívánságaihoz. Ez nem azt jelenti, hogy az örökbefogadó szülőknek mindenféle kívánságát figyelembe kell venni, hanem, hogy bizonyos dolgok tekintetében meg kell határozniuk, hogy milyen gyermeket szeretnének. Mindemellett az örökbefogadás, a gyermek tartós szülői gondozásra való szükségletéből adódóan a gyermek alapvető jogának tekinthető. A felnőtteknek nincs joguk ahhoz, hogy megbízzák őket egy gyermek nevelésével egyszerűen csak azért, mert akarnak egyet. Az emberek közötti egyenlőség jogát túl gyakran használják arra, hogy igazolják azt a felismerést, miszerint bárkinek joga van az örökbefogadásra.

Az a gyermek akinek örökbefogadásra van szüksége, olyan gyermek, aki komoly nélkülözéseket szenvedett már el. Múltja, jelenlegi helyzete és gyakran a fizikai jellemzői miatt az új környezetében eltér a többiektől. A befogadó család nem növelheti a gyermek különbözőségét és hiányosságait, hanem:

- anya- vagy apaképet kell nyújtania neki, amiben eddig hiányt szenvedett
- biztosítania kell egy olyan környezetet, amely elősegíti a szociális alkalmazkodását
- lehetővé kell tenni számára, hogy szembeszálljon az örökbefogadással kapcsolatos nehézségekkel.

Mindezen okok miatt, természetesen indokolt esetek kivételével, az ISS azt vallja, hogy egy férfiből és egy nőből álló pár, akiknek életkora a gyermekéhez viszonyítva megfelelő, kedvezőbb környezetet tud nyújtani egy örökbe fogadott gyermek fejlődéséhez, mint egy egyedülálló személy, azonos neműekből álló pár, vagy egy olyan pár, ahol egyik vagy mindkét fél előrehaladott kora rizikófaktor a szülői védelem időtartamára nézve.

12. Nagyon fontos megbizonyosodni arról, hogy azok, akikhez a gyermek kerül, vállalják ezt a felelősséget a gyermek legjobb érdekének megfelelően. Az örökbe fogadó családnak képesnek kell lennie arra, hogy egy olyan gyereket neveljen, aki:

- idegen számára
- egy már meglévő múlttal jön hozzájuk, és ezt számításba és figyelembe kell venniük
- sok esetben traumatikus élményeket élt át, a vér szerinti szülő halálát vagy az alkalmatlanságát arra, hogy felnevelje őt, bizonytalanul kötődik a felnőttekhez, hosszú idejű intézeti elhelyezésben és különféle nehézségekben volt része. Mindezek speciális szükségletekhez vezetnek, és lehetséges forrásai lehetnek különféle problémáknak
- különösen külföldi örökbefogadások esetén eltérő kultúrával, nyelvvél, fizikai megjelenéssel, viselkedéssel rendelkeznek.

13. Az örökbe fogadó szülők alkalmasságát még a kiközvetítés előtt meg kell határozni.

14. Az örökbe fogadó szülők alkalmassága nem pusztán egy jogi vagy gazdasági fogalom. Figyelembe kell venni etikai, pszichológiai, szociális és orvosi tényezőket, és az alkalmasság megállapításának a kérelmező komoly pszichológiai, orvosi, szociális és jogi kivizsgálásából készült tanulmányon kell alapulnia. A tanulmányt gyermek- és családvédelmi szakembereknek kell elkészíteniük.

15. Ennek a bizalmas tanulmánynak információkat kell tartalmaznia:

15-1. – a család összetételéről

15-2. – a leendő örökbe fogadó szülők jogi helyzetéről

15-3.-a leendő örökbefogadó szülők végzettségéről, szakmai státusukról, lakhelyükről, társadalmi, etnikai, kulturális és nyelvi identitásukról. A magas fokú végzettség, anyagi jólét vagy a magas szociális helyzet önmagában nem garancia arra, hogy az adott örökbe fogadó szülőnél való elhelyezés a gyermek legjobb érdekeit szolgálná. Nagyon lényeges felmérni az örökbe fogadó család pszichés és érzelmi kapacitását a gyermek felnevelésére vonatkozóan, ugyanígy az erkölcsi nézeteiket a gyermekjogaira vonatkozóan. Ezért a következőkről is kell szerezni információkat:

15-4. – a fizikai, mentális és érzelmi egészségükről

15-5. -az általános megjelenésükről és a személyiségükről, a személyes történetükről, különös tekintettel a családi történetükre. Ez segíthet megérteni, hogy milyen kapcsolatok erősíthetik vagy éppen gátolhatják őket a szülővé válásban

15-6. – a párkapcsolatukról és ennek történetéről

15-7. – érdeklődési területükről

15-8. – annak a jövőbeli esélyeiről, hogy saját gyermekük legyen

15-9. – a gyerekekkel való tapasztalataikról, a fejlődési kapacitásukról, az arra vonatkozó képességeikről, hogy megküzdjenek azokkal a nehézségekkel, melyek esetleg nézeteltéréseket okozhatnak a gyermek és a tágabb környezet vagy a család között

15-10. – ha vannak gyermekeik, az ő személyiségükről, szüleikkel való kapcsolatukról, a tervezett örökbefogadásról alkotott véleményükről

15-11. – a szociális környezetről, melybe majd a gyermek kerül (tágabb család, társadalmi körök, melyekben a család mozog, közösség) a gyermekre vonatkozó, várható véleményükről – főleg ha a gyermek különbözik ettől a környezettől -, érzelmi és egyéb támogatás, amit a szülők és a gyermek esetleg elvárhatnak tőlük, előrelátható nehézségek

15-12.- az örökbefogadásra vonatkozó elképzeléseikről: mennyire vannak tudatában a várható nehézségeknek, milyen a gyermek múltjával, történetével kapcsolatos attitűdjük, hogyan vélekednek a titokról, az örökbefogadás felfedéséről és a gyermek vér szerinti szüleinek felkutatásáról

15-13.-arról, hogy milyen jellemzőkkel rendelkező gyermeket akarnak örökbe fogadni, és miért

15-14. – a jövőre vonatkozó terveikről és az örökbe fogadni kívánt gyermek jövőjével kapcsolatos terveikről.

16. Mindezek felmérése után egy (lehetőleg több szakma képviselőjéből pl. szociális munkás, pszichológus stb.) csapat fog dönteni a szülők alkalmasságáról. Ez a csapat küld egy jelentést a döntésért felelős szakmai csoportnak. A jelentés átfogó képet ad a szervezetnek ahhoz, hogy a gyermek és a család legjobb érdekének megfelelő döntést hozza.

Ez a jelentés a következőket tartalmazza:

16-1. – az okok, melyek miatt a szülőket megfelelőnek tekintik az örökbefogadásra. Külföldi örökbefogadás esetén az indoklásnak ki kell terjednie a különleges kívánalmakra (pl. kulturális különbségekből adódó problémák)

16-2. – egy összefoglalás a család és a környezete pszichológiai, orvosi és szociális felméréséről

16-3. – egy hivatalos irat a személyazonosságukról, a civil státuszukról és az örökbefogadási alkalmasság igazolásáról

16-4. – fénykép a családról

16-5. – a leendő örökbe fogadó szülők elvárásai az örökbefogadással kapcsolatban, megfelelő magyarázatokkal

16-6. -felmérés I. a családban és a környezetében meglévő pozitív faktorokról, melyek biztosítják az érzelmi, morális, fejlődési és anyagi keretet a gyermeknek elősegítve a beilleszkedését, II. a korlátokról, melyek veszélyeztetik az örökbefogadást

16-7.-a család kapacitásának felmérése arra vonatkozóan, hogy tudnak-e hosszú távon egy olyan gyermeket nevelni, aki nem feltétlenül felel meg az elvárásainak

16-8. – egy útmutató arról, hogy az adott család milyen gyermeknek lenne megfelelő, a család kapacitása testvérek nevelésére

16-9. – egyéb további információ, amely segíti a gyermek és a család legjobb érdekeit szolgáló döntést.

17. Nagyon fontos, hogy a leendő örökbe fogadó szülőket komolyan felkészítsék az örökbefogadásra, lehetőleg az alkalmasságuk vizsgálata előtt. A felkészítésen legyen szó:

17-1. – az örökbefogadás etikájáról, és a gyermekjogairól ebben a sebezhető élethelyzetben

17-2. – az örökbefogadás természetéről és az örökbefogadásra váró gyermekek jellegzetességeiről

17-3.-az örökbefogadási kapcsolat jellemzőiről (fokozatok, csapdák, jutalmak) és az eszközökről, melyek segíthetnek ezek kezelésében

17-4. – problémákról, melyeket figyelembe kell venni annak érdekében, hogy biztosítva legyen a gyermek tapasztalatainak, eredetének, szükségleteinek és jogainak tiszteletben tartása

17-5. – a külföldi örökbefogadás speciális kívánalmairól.

III. A KIKÖZVETÍTÉS

A közvetítésről szóló döntés még nem végleges határozat, csak egy javaslat az örökbefogadási kapcsolat kialakításra egy adott gyermek és egy adott család között.

18. A gyermek érdekében történő örökbefogadás elősegíti az olyan családi kapcsolatok kialakulását, melyek kielégítőek minden fél számára: a vér szerinti családnak, a gyermeknek, és az örökbe fogadó családnak. A kiközvetítés egy kulcsfontosságú pont ebben a folyamatban. Itt találkozik a két életterv: a gyermeké, és a családé akihez a gyermeket kihelyezik.

19. A kiközvetítés egy javaslat a gyermek számára, egy olyan örökbe fogadó családról, aki megfelel a gyermek jellegzetességeinek, szükségleteinek.

20. A kiközvetítés csak akkor történhet meg, ha a gyermek pszichológiai, orvosi, szociális és jogi örökbefogadhatóságát kimondták.

21. A kiközvetítés csak akkor történhet meg, ha a leendő örökbe fogadó szülők alkalmasságát kimondták.

22. A kiközvetítésről szakmai csoportnak kell döntenie, a döntés nem lehet egy egyén felelőssége. A csoportnak olyan – lehetőleg pszichológiai és szociális területről érkező gyermekvédelmi szakemberekből kell állnia –, akik ismerik az örökbefogadás elveit és gyakorlatát. Külföldi örökbefogadás esetén tanácsos egy jogászt is meghívni a csoportba, hogy ellenőrizze a jogi követelményeket.

23. A kiközvetítés nem történhet meg a vér szerinti család kezdeményezésére, megfelelően igazolt kivételes eseteken kívül. Bármilyenek a körülmények, jelen kell lenni a felelős gyermekvédelmi szolgálatnak is.

24. A kiközvetítés nem történhet meg a gyermekotthon dolgozóinak vagy a gyermek gyámjának a kezdeményezésére. De mivel ők ismerik a gyermeket, bevonhatóak a folyamatba, vagy konzultálhatnak a csoporttal a javaslat ügyében.

25. A kiközvetítés nem történhet a leendő örökbe fogadó szülők kezdeményezésére, akik esetleg kiválasztottak egy gyermeket, amikor meglátogattak egy gyermekotthont vagy családot.

26. A kiközvetítés nem történhet a leendő örökbe fogadó szülők kezdeményezésére, akik hirdetés alapján választottak gyermeket.

27. Külföldi örökbefogadás esetén mind a származási ország szakemberei, mind az örökbe fogadó szülők országának szakemberei felelősek a kiközvetítésért.

28. A javasolt kiközvetítés érvényesítése előtt egy, a család lakhelyén illetékes, örökbefogadással foglalkozó szervezetnek jóvá kell ezt hagynia a választott család számára.

29. Mielőtt a kiközvetítési javaslat hivatalosan érvényessé válik, mind a gyermek és az örökbe fogadó család érdekében javasolt egy személyes találkozás, ahol megismerkedhetnek egymással.

30. Amikor összehozzák a gyermeket és az örökbe fogadó családot, nagyon fontos, hogy

30-1. – mind a gyermeket, mind a családot felkészítsék a találkozóra

30-2. – a találkozáson csak a család, a gyermek és a gyermek gondozója legyen jelen.